

ከሽማግሌት ጉብረት ሥራ ማህበራት – ከአዋጅ ቁጥር 985/2016

የተወሰዱ ተዛማጅ ይዘቶች

Consumer Cooperatives – Relevant Provisions of the Cooperative Societies Proclamation No. 985/2016
(Federal Negarit Gazette No. 7, 23 December 2016)

ይህ ሰነድ የጉብረት ሥራ ማህበራት አዋጅ ቁጥር 985/2016ን መሠረት በማድረግ ከሽማግሌት ማህበራት ጋር የሚዛመዱ አንቀጾችን በአማርኛ ማጠቃለያ መልክ ያቀርባል። ማጠቃለያዎቹ የይዘት ትርጉም እንጂ የአዋጁ ቃል በቃል ጥቅስ አይደሉም፤ ለሕጋዊ አገልግሎት የአዋጁን ኦሪጅናል ቅጂ ይመልከቱ።

አስፈላጊ ማስታወሻ፦ አዋጅ 985/2016 «የሽማግሌት ጉብረት ሥራ ማህበር»ን በስም አይተረጎምም፤ በአንቀጽ 2 ውስጥ የተተረጎሙት ዓይነቶች መሠረታዊ ማህበር፣ ዩኒየን፣ ፌዴሬሽን፣ ሊግ፣ ሁለገብ እና ቁጠባና ብድር ማህበራት ናቸው። የሽማግሌት ማህበር በአንቀጽ 8(1) መሠረት አገልግሎት ለመስጠት እንደሚቋቋም ማህበር ሊታይ ይችላል። ከሽማግሌት ጋር በቀጥታ የሚዛመዱት ድንጋጌዎች አንቀጽ 21(3) ረ እና አንቀጽ 23(1) ለ ናቸው።

1. የማህበር ዓይነትና አመሠራረት

አንቀጽ 8(1)	የጉብረት ሥራ ማህበር ምርት ለማምረት፣ አገልግሎት ለመስጠት፣ ወይም ሁለቱንም አጣምሮ ሊመሠረት ይችላል።
አንቀጽ 8(2)	የሚቋቋሙ ማህበራት በሕግ በተከለከሉ፣ ለሕዝብ ሞራል በሚዳረሩ ወይም የአካባቢ ደኅንነትን በሚጎዱ ዘርፎች መሆን የለባቸውም።
አንቀጽ 7(2)፣ 7(3)	መሠረታዊ ማህበር በተወሰነ አካባቢ በሚኖሩ ወይም በሚሠሩ ግለሰቦች፣ ቢያንስ በ50 አባላት ይመሠረታል። ሥልጣን ያለው አካል አነስተኛውን የአባላት ቁጥር በመመሪያ ሊወስን ይችላል፤ ሆኖም ከ10 ሊያንስ አይችልም።
አንቀጽ 10(7)	በሕጋዊ መንገድ የተመዘገበ ማህበር ከምዝገባ ጋር በተመዘገበበት ዓላማና በመተዳደሪያ ደንብ ውስጥ ለተፈቀደለት የሥራ መስክ ሌላ ተጨማሪ የንግድ ፈቃድ ሳያስፈልገው ይሠራል።
አንቀጽ 18(6)	ማህበራት የተቋቋሙበትን መርህና ዓላማ አክብረው ብቻ መሥራት አለባቸው።

2. የሽቀጥ አቅርቦትና ተግባር (አንቀጽ 21፣ 23)

አንቀጽ 21(3) ረ	ዩኒየኖች የምርት ማሳደጊያዎችንና የፍጆታ ዕቃዎችን በጅምላ ለአባል ማህበራት ማቅረብ ይችላሉ።
አንቀጽ 21(4) ሠ	ፌዴሬሽኖች ከመሠረታዊ ማህበራትና ከዩኒየኖች አቅም በላይ በሆኑ ሀገር አቀፍና ዓለም አቀፍ የጅምላ ግብይት ሥራዎች ላይ መሳተፍ ይችላሉ።
አንቀጽ 21(2) መ	መሠረታዊ ማህበራት ለአባላት የመጋዘን አገልግሎት መስጠት ይችላሉ።
አንቀጽ 23(1) ለ	ማህበራት ለአባል ላልሆኑ በውል መሠረት አገልግሎት ሲሰጡ፣ ከሚሰጡባቸው ዓላማዎች አንዱ በመንግሥት የሚቀርቡ የፍጆታ ዕቃዎችን የሽቀጥ አቅርቦትና ፍላጎት ለማመጣጠን ማሰራጨት ነው።
አንቀጽ 23(1) ሐ	ከልማት አጋሮች የሚገኙ ተዘዋዋሪ ብድሮችንና ማህበራዊ አገልግሎቶችን ለጉብረተሰቡ ማሰራጨት።
አንቀጽ 23(2)	ለአባል ላልሆኑ አገልግሎት የሚሰጥበት ዝርዝር ሁኔታ በማህበሩ መተዳደሪያ ደንብ ይወሰናል።
አንቀጽ 25(2) መ	አባላት ከማህበሩ ጋር በውል ወይም በመተዳደሪያ ደንብ በተወሰነው መሠረት የምርትና የአገልግሎት ግብይት ማድረግ አለባቸው።

3. ዓላማዎችና መርሆዎች

አንቀጽ 4(4)	የምርትና የአገልግሎት ወጪን በመቀነስ ለአባላት ግብዓት ወይም አገልግሎት በአነስተኛ ዋጋ ማቅረብ።
አንቀጽ 4(1)፣ 4(2)	አባላት በተናጠል መፍታት የማይችሏቸውን ኢኮኖሚያዊና ማኅበራዊ ችግሮች በጋራ መፍታት፤ ዕውቀት፣ ሀብትና ጉልበት በማስተባበር የተሻለ ውጤት ማግኘት።
አንቀጽ 5(1)	ማኅበራት በፈቃደኝነት የተመሠረቱና አገልግሎታቸውን ለመጠቀም ፈቃደኛ ለሆነ ሰው ሁሉ ያለ እድልዎ ክፍት ናቸው።
አንቀጽ 5(2)፣ 29(2)	በአባላት የሚተዳደሩ ዴሞክራሲያዊ ድርጅቶች ናቸው፤ ማንኛውም አባል ዕጣው ምንም ያህል ቢሆን እንደ ድምፅ ብቻ አለው።
አንቀጽ 5(3)፣ 45	ትርፍ ከተጣራ፣ ለመጠበቂያና ለሌሎች አገልግሎቶች ከተቀነሰ በኋላ በአባላት ዕጣና ተሳትፎ መሠረት ይከፋፈላል። ከተጣራ ትርፍ 30% ለመጠበቂያ ይቀነሳል (እስከ ካፒታሉ 30% ድረስ)።
አንቀጽ 25(1) ሀ	አባል በተሳትፎው መጠን ከማኅበሩ የሚሰጠውን አገልግሎትና ጥቅም የማግኘት መብት አለው።

4. የመንግሥት ድጋፍ፣ ቁጥጥርና ግዴታዎች

አንቀጽ 43(1)	ከገቢ ግብር ነፃ መሆን (አባላት በትርፍ ድርሻቸው ላይ ግብር ይከፍላሉ)፤ ከክልል መሬት በምደባ ማግኘት፤ ሥልጠናና ድጋፍ ማግኘት።
አንቀጽ 18(3)	ማኅበራት ከገቢ ግብር በስተቀር ለመንግሥት መክፈል የሚገባቸውን ክፍያዎች በሕግ መሠረት በወቅቱ መክፈል አለባቸው።
አንቀጽ 50(1)፣ 36–37	ሂሳብ ቢያንስ በዓመት አንድ ጊዜ ኦዲት ይደረጋል፤ የቁጥጥር ኮሚቴ የማኅበሩ ገንዘብና ንብረት በትክክል ሥራ ላይ መዋሉን ይከታተላል።
አንቀጽ 70(7)	ሥልጣን ያለው አካል ለማኅበራት የምርት ግብይት ሙያዊ ድጋፍ ይሰጣል።

5. ከዘርፍ መግለጫው ጋር ያለ ግንኙነት

«መሠረታዊ ሽቀጦችን በተመጣጣኝ ዋጋ ማቅረብ»	አንቀጽ 4(4)፣ 23(1) ለ። አዋጁ «ተመጣጣኝ» ዋጋ ምን ማለት እንደሆነ እይተረጎምም፤ ዋጋ አወሳሰንን አይደነግግም።
«በቀጥታ ከአምራቾች በማስመጣት»	አዋጁ ከአምራቾች ቀጥታ ግዥን በግልጽ አይደነግግም። ከቅርብ ድንጋጌዎች፦ አንቀጽ 21(3) ረ እና 21(4) ሠ (በዩኒየንና ፌዴሬሽን ደረጃ የጅምላ ግዥና ግብይት)።
«ለንብረተሰቡ»	አንቀጽ 23(1) ለአባል ላልሆኑ የሚሰጥ አገልግሎት በውልና በተወሰኑ ዓላማዎች ብቻ እንደሆነ ይደነግጋል፤ ዝርዝሩ በመተዳደሪያ ደንብ ይወሰናል። ስለዚህ ለጠቅላላ ሕዝብ ያለ ገደብ ሽያጭ የሚፈቅድ ሰፊ ድንጋጌ በአዋጁ ውስጥ የለም። ይህ ነጥብ በመተዳደሪያ ደንብና በክልል መመሪያ መታየት ይገባዋል።
«ከተማና ገጠር»	አንቀጽ 7(2) ማኅበሩ በአካባቢ ላይ የተመሠረተ መሆኑን ይደነግጋል፤ ከተማ/ገጠር የሚል ልዩነት አዋጁ ውስጥ የለም።
«ምግብና የቤት ውስጥ ፍጆታ ሽቀጦች»	አዋጁ የሽቀጥ ዓይነቶችን አይዘረዝርም (አንቀጽ 21(3) ረ «ፍጆታ ዕቃዎች» ይላል)።

6. ሌሎች ተዛማጅ ሰነዶች

1. ጥናት፦ An Assessment of the Effectiveness of Consumer Cooperatives – Woreda 1, Kirkos Sub-City, Addis Ababa (AAU, 2016)። የሽማግሌ ማኅበራትን አስተዳደርና የሸቀጥ አቅርቦት ተግዳሮቶች ይመረምራል። ለጥናት ማጣቀሻ እንጂ እራሴላዊ መመሪያ አይደለም።

<https://etd.aau.edu.et/bitstreams/b004f4d7-2429-4d39-b0a8-701e81779015/download>

2. ጥናት፦ Corporate Governance Practices and Performance of Consumers' Cooperative Societies in Addis Ababa City (AAU)።

<https://etd.aau.edu.et/items/69c18d02-dc9f-4873-8ebe-b44777835bcc/full>

3. ጥናት፦ Assessing the Role of Consumer Cooperatives (Hawassa Zuria Woreda, Sidama)። የገጠር ሽማግሌ ማኅበራትን ይመለከታል።

<https://www.qeios.com/read/84D4ZH/pdf>

4. የኅብረት ሥራ ማኅበራት አደረጃጀት መመሪያ (Cooperatives Organizational Directive)።

<https://www.moa.gov.et/wp-content/uploads/2024/08/Cooperatives-Organizational-Directive.pdf>

5. የሚኒስትሮች ምክር ቤት ደንብ ቁጥር 106/2004 – ለቀድሞው አዋጅ 147/1998 የወጣ፤ አሁን ሥራ ላይ ላይሆን ይችላል።

https://www.metaappz.com/References/ethiopian_laws/federal/re_106_2004/en/pdf

6. የአዋጅ 985/2016 ሌላ ቅጂ (metaappz)።

https://www.metaappz.com/References/ethiopian_laws/federal/pr_985_2016/en/pdf

ማስታወሻ፦ የውጭ ሰነዶች የተመለከቱት በፍሊጋ ውጤት ቅንጣቢ መልክ ብቻ ነው፤ ሙሉ ይዘታቸው አልተነበበም። ከመጠቀም በፊት በራስዎ ያረጋግጡ። ሽማግሌ ማኅበራት ብቻ የሚመለከት የተለየ የኅብረት ሥራ መመሪያ አልተገኘም። የክልል ወይም የኢኳስ አበባ ኅብረት ሥራ እጅግ ለመመሪያዎች ሊኖሩ ይችላሉ፤ አልፈላግኳቸውም።